

Иффатнинг баркамоллиги | Тазкия дарслари (318-дарс)

19:00 / 22.02.2025 2112

Токи қўли, тили, қулоғи ва кўзи иффатли бўлмагунича инсоннинг ўзи ҳам иффатли бўла олмайди.

Тилнинг иффатсизлиги масхара, айблаш, ғийбат, чақимчилик, лақаб қўйиш кабилар билан бўлади.

Кўзнинг иффатсизлиги ҳаром нарсаларга ҳамда ёмон шаҳватларни қўзғатувчи ҳаёти дунё зийнатларига тикилиш билан бўлади.

Қулоқнинг иффатсизлиги гуноҳ ва ёмон нарсаларни тинглаш билан бўлади.

Бас, ҳар бир аъзонинг иффати улардан ҳар бирини ўзига хос бўлган нарсада фақат шариат ва ақл рухсат берган нарсаларга шаҳватсиз ҳамда ҳавойи нафссиз ишлатиш ила бўлади».

Аллоҳ таоло шундай марҳамат қилади:

تَعْرِفُهُمُ التَّعَفُّفُ مِنَ اغْتِيَاءِ الْجَاهِلِ لِإِحْسَابِهِمُ الْأَرْضِ فِي ضَرْبًا يَسْتَطِيعُونَ لَا إِلَهَ سِوَاللَّهِ فِي أَحْصِرُوا الَّذِينَ لِلْفُقَرَاءِ
﴿عَلَيْهِمْ سَاءَ اللَّهُ فَإِنَّ خَيْرَ مَنْ تَنَفَّقُوا وَمَا إِحْسَابًا النَّاسَ يَسْتَأْتُونَ لَا بِسِيئَتِهِمْ﴾

«(Садақалар) Аллоҳнинг йўлида тутилиб қолган, ер юзида кезишга қодир бўлмаган, билмаган киши иффатлари туфайли уларни бой деб ўйлайдиган фақирларгадир. Уларни сиймоларидан танийсан, одамлардан хиралик қилиб сўрамаслар. Нима яхшилик нафақа қилсангиз, бас, Аллоҳ албатта, уни ўта билувчидир» (Бақара сураси, 273-оят).

Бу ояти каримада зикр қилинган тоифадаги одамлар ўзларини Аллоҳ таолонинг йўлига бағишлаган кишилардир. Шу сабабдан уларнинг касб қилишга ҳам имконлари йўқ. Айти чоғда иффатлари, уятлари кучли бўлганидан ўзларининг ҳожатманд эканликларини яшириб юрадилар. Асл ҳолни билмаган одам уларни сиртларидан кўриб: «Бу одам бой бўлса керак», деб ўйлайди.

«(Садақалар) Аллоҳнинг йўлида тутилиб қолган, ер юзида кезишга қодир бўлмаган, билмаган киши иффатлари туфайли уларни бой деб ўйлайдиган фақирларгадир».

Нафақани худди ана ўшаларга қилиш керак. Улар ўзлари асл ҳолларини беркитсалар, одамлардан хиралик билан тиланмасалар, уларни қандай қилиб топамиз?

«Уларни сиймоларидан танийсан».

Фаросати бор, мулоҳазали кишилар мазкур фақирларни, гарчи улар ҳожатмандликларини билдирмасдан, кишилар кўзига бой бўлиб кўриниб юрсалар ҳам, таниб, ҳақиқатни билиб оладилар.

Ўзларини иффатли тутганликларининг ўзи нафақани уларга махфий қилишга ундайди. Нафақа бераман деб, бундай кишиларнинг ҳис-туйғуларини оёқости қилмаслик керак. Нафақа Аллоҳ учун қилинаётган бўлса, махфий тарзда қилингани маъқул.

«Нима яхшилик нафақа қилсангиз, бас, Аллоҳ албатта, уни ўта билувчидир».

Савобини ҳам Ўзи билиб, бераверади. Шунинг учун ҳаммага кўрсатиб, гувоҳларни кўпайтириб садақа қилишга ҳожат йўқ. Сиз ихлос билан, Аллоҳ таолонинг юзини кўзлаб садақа қилаверинг, у ёғини Аллоҳ таолонинг Ўзи билади.

Ушбу ояти карима аҳли суффа – Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг масжидлари яқинидаги суффада яшовчи тўрт юз нафар тақводор, камбағал мусулмонлар ҳақида нозил бўлган.

Улар ўзларини Қуръон ва илм ўрганишга бағишлаган кишилар бўлиб, маошларини касб қилиб топишга имконлари бўлмаган. Ҳеч нарсалари бўлмаса ҳам, ўзларини ифбатли тутишган, бировнинг молига назар ҳам солишмаган.

Уларнинг асл ҳолини билмаган одам, ўзларини тутишларидан уларни бой деб ҳисоблайдиган даражада бўлган. Уларнинг сиймоларидан аҳли солиҳ ва тақводорликлари билиниб турган. Ўзлари ўта муҳтож бўлишларига қарамай, одамлардан бирор нарсани сўраб олмаганлар.

Ким аҳли суффа даражасига, улар етган улуғ мақомга етмоқчи бўлса, уларнинг ушбу оятдаги васфига қўшилмоқчи бўлса, одамлардан бирор нарсани сўрамасин, ўзини ифбатли тутсин, билмаганлар уларни бойлар деб ҳисобласин.

Бойларнинг ифбатли бўлишлари айниқса зарур экани ҳақида Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади:

فَقِيرًا كَانَ وَمَنْ فَلَيْسَتْ عَفْوَ غَنِيًّا كَانَ وَمَنْ يَكْبُرُوا أَنْ وَيَدَارًا إِسْرَافًا تَأْكُلُوهَا وَلَا أَمْوَالَهُمْ إِلَيْهِمْ فَادْفَعُوا شِدَا مَتَّبِعُوا أَنَسْتُمْ فَإِنَّ التَّكَاحَ بَلْعُوا إِذَا حَتَّى الْيَسْنَى وَأَبْنَلُوا

حَسْبِيَ بِاللَّهِ وَكَفَىٰ عَلَيَّ فَأَشْهَدُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَيْهِمْ دَفَعْتُمْ فَادًّا بِالْمَعْرُوفِ فَلْيَأْكُلْ

«Етимларни то никоҳ(ёши)га етгунларича синаб туринглар. Агар уларда онгу идрок кўрсангиз, уларга ўз молларини қайтаринг. У (мол)ларни исроф қилиб ва (эгалари) катта бўлиб қолмасин деб, шошилиб, еманг. Ким бой бўлса, ифбатини сақласин. Ким камбағал бўлса, маъруф ила есин. Молларини ўзларига қайтарганингизда уларга гувоҳлар келтиринг. Ҳисоб қилувчиликка Аллоҳнинг Ўзи кифоя қилур» (Нисо сураси, 6-оят).

Бу ояти карима етим балоғатга етиб, эс-ҳушини таниганда, дарҳол унга молини топшириш зарурлигини, уларнинг молини исроф қилмаслик, оталиққа олганлар томонидан, «Бу балоғатга етса, молини қайтариб беришим керак бўлади», деб шошилиб, еб қўймаслик, агар оталиққа олган одам бой бўлса, етимнинг моли масаласида ифбатли бўлиш зарурлиги, камбағал бўлса, маълум чегарада ейишига рухсат борлиги ва етимга молини топшираётганда гувоҳлар олдида топшириш каби фикҳий амалларни баён қилмоқда.

Баъзи кишилар «Мен етимни оталиққа олганимдан кейин молини нима қилсам, ўзим биламан», деб ёки «Бу балоғатга етса, молини қайтариб беришим керак экан, ундан кўра у балоғатга етгунича тезроқ молини еб қўяй», дейиши мумкин.

Аллоҳ таоло бу оятда шундай тасарруфлардан қайтариб:

«У(мол)ларни исроф қилиб ва (эгалари) катта бўлиб қолмасин деб, шошилиб, еманг», демоқда.

Демак, етимни оталиққа олганлар учун асосий ҳукм – етимларнинг молидан емаслик. Аммо оталиққа олувчиларнинг ҳоли ҳам ҳар хил бўлади – баъзилари бой, ўзига тўқ, бошқалари камбағал, муҳтож. Буни эътиборга олиб, оятда бойга алоҳида, камбағалга алоҳида ҳукм баён қилинган:

«Ким бой бўлса, иффатини сақласин. Ким камбағал бўлса, маъруф ила есин».

Бой одам ўзига етарли моли бўлгани, ҳожати тушмагани учун ифбат қилиб, ўзини шубҳали нарсадан узоқ тутгани маъқул. Етимларни оталиққа олгани, уларнинг мол-мулкларини сақлагани, парваришлагани учун ажру савобини олади.

«Руҳий тарбия» китобининг 2-жузи асосида тайёрланди

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2021 йил 14 апрелдаги 03-07/2439-рақамли хулосаси асосида чоп этилган.